

in fraudem alienavit, & effectus est non solvendo; quia tunc non gaudet beneficio cessionis textus est singularis & unicus in leg. final. §. final. ff. *Que in fraud. credit.* quem ad hoc notat & commendat ibi Glossa ordinaria, Bartol. & communiter DD. & reputat singularem & unicum Alberic. fidejussor tamen non liberatur per talem cessionem debitoris, nec gaudet beneficio ejus: quia est beneficium merè personale, quod non transit ad alium: textus est singularis & unicus in leg. *Heres à debitore.* §. *Quod si stipulator,* in fin. ff. *de fidejussor.* secundum Bartol. Alber. Bald. & communiter DD. ibi: & idem disponit *lex 3. titul. final. §. part.* Hodie tamen in nostro regno non prodest nec sufficit ista cessio debitori; sed præcisè tenetur solvere & in solidum, aliàs potest incarcerari, & debet detineri in carcere donec solvat, vel serviat creditori in recompensam debiti: ita disponit *lex 3. titul. 12. lib. 5. Ordinament. & Pragmatica 78. cum duobus sequentibus,* quæ quidem leges & earum dispositio habent locum in vili & plebejo, non verò in nobili, qui vulgo dicitur *Hidalgo:* & à fortiori in milite & majori dignitate constituto: ita determinat nostra lex, & ista est ejus vera & realis dispositio.

3 Et licet antea idem dispositum erat per *leg. 4. tit. 2. lib. 4. Ordinam.* tamen noviter ista lex intelligitur, declarat, & addit, ut procedat & intelligatur quando tale debitum descendit ex contractu: secus verò si ex delicto vel quasi: quia tunc nobilis non gaudet prædicto privilegio, imò potest liberè incarcerari sicut quilibet plebejus: & in tantum est verum quòd nobilis non potest pro debito incarcerari, ut procedat & habeat locum etiamsi renuntiet huic privilegio, imò etiamsi renuntiet cum juramento: quia est remedium reverentiale toto generi nobilitatis, cui per particularem derogari non potest, argumento text. in *leg. Alia.* §. *Eleganter.* ff. *Soluto matrimonio,* & ibi communis opinio.

Item quia nemo est dominus membrorum suorum, ut in *leg. Liber homo.* ff. *ad leg. Aquilian.* Item quia est quædam species servitutis, cui nemo potest se obligare, ut in *l. Titio centum.* §. *Titio centum,* el. 2. ff. *de Cond. & demonstrat.*

4 Limita tamen & intellige nostram legem cum materia, præterquam si tempore contractus & obligationis talis debitor negavit se nobilem: quia tunc non gaudet privilegio, sed potest bene incarcerari: quia ille qui negat qualitatem suæ personæ, ex quo datur sibi aliquod privilegium, amittit illud: textus est notabilis & ibi Glossa ordinaria & communiter DD. in *leg. 1. Cod. ad Maced.* textus in *leg. Qui cum se.* ff. *de Re judic.* text. in *leg. 1. & 2. & per to-*

tum. *Cod. Si minor. se major. dixer.* text. in *leg. 4. §. 1. ff. Quod cum eo,* text. in *leg. Quid enim.* ff. *de Dolo,* textus in *leg. final. Cod. de Calumn.* Quod limita & intellige nisi creditor qui cum nobili contrahit, sciret ipsum nobilem, quia tunc non amittit ejus privilegium, argumento text. in *leg. 1. Cum donationis.* *Cod. de Transact.* text. in *leg. His qui se obtulit cum,* *leg. seq. & sequen. ff. de Rei vind.* text. in *leg. Qui se liti obtulit.* ff. *de Petit. hered.* textus in *leg. 1. §. Si intelligatur.* ff. *Ædili, Edict.* textus in *leg. Ea que ff. de Contrab. empt.* textus in *leg. 1. §. final. de Actio. empt.* textus in *leg. Nemo videtur de regul. jur.* Item intellige quando negavit scienter; secus si ignoranter: quia tunc non perdit ejus privilegium, argumento textus notabilis in suo casu in *cap. 1. §. Vassallus.* el. 1. *Si de Feudo defuncti contentio sit inter dominum & agnatum,* in *Usibus feud.* & ibi Baldus & communiter Feudistæ.

5 Quæro tamen an isto casu, quo talis debitor non sit nobilis, nec persona privilegiata, si fugiat ad Ecclesiam possit de ea extrahi, & breviter & resolutivè dico quod non: ita probat text. in *leg. Præsenti.* §. 1. *Cod. de His qui ad Eccles. conf.* & ibi communiter DD. tenet etiam Abb. & communiter Canonistæ in *cap. Inter alia,* de *Immun. Eccles.* Hodie tamen in nostro regno bene potest extrahi servata forma posita in *pragmatica pen. lib. Pragmat.* scilicet. requisito iudice Ecclesiastico, ut extrahat & tradat iudici seculari, præstita prius ab ipso iudice seculari cautione, quod non procedat contra debitorem ad pœnam corporalem, & si iudex Ecclesiasticus non fecerit, ipse iudex secularis poterit liberè facere, & extrahere sine scandalo, & hoc est hodie dispositum in nostro regno, per dict. *pragmat.* ex eo quod debitor obligavit personam pro debito. Item etiam ex eo quod contra personam debitoris est quoddam jus reale & quædam species servitutis: quia tenetur servire creditori pro debito.

Item quæro quod debitum dicatur descendere ex delicto, ut nobilis possit incarcerari? Et breviter & resolutivè dico, quòd illud quod principaliter venit & debetur, vel inconsequentiam accessoriè ex officio iudicis, ut si ex furto, violentia vel alio delicto debeatur aliqua res: vel quando ex delicto in jure fit æstimatio civiliter in pecunia: vel quando ex aliquo delicto publico vel privato, ut homicidii, falsitatis, vel alterius, ultra pœnam corporalem fit condemnatio in aliquo interesse partis, quia pro illo potest reus capi, & detineri in carcere, licet sit nobilis, ut in nostra lege, & iste sit ejus verus & realis sensus & intellectus.

6 Postremò & finaliter quæro, quis dicatur

nobilis? & breviter & resolutivè dico quòd nobilis dicitur ille, qui ex antiquo & privilegiato sanguine descendit, qui est exemptus ab oneribus & tributis plebejorum, dignitate, officio, vel scientia: ita probat text. in *l. 1. & per totum.* *Cod. de dignitate,* lib. 12. & ibi Odofr. Bartol. Platea, Lucas de Penna & communiter DD. & istam distinctionem tenet expressè Baldus in *leg. fin. Cod. de Servis fugit.* in fin. & in tantum filius vel descendens ab isto dicitur nobilis, quod etiamsi mater vel linea materna sit vilis & plebeja, dicitur nobilis: quia potentior est substantia & materia, quàm forma, & ab ea denominatur tamquam à potentiori causa & effectu. Ex quo subinfertur, quod si mater sit nobilis, & pater vilis & plebejus, filius & descendens erit plebejus, & non gaudet privilegio nobilitatis: ita probat textus notabilis in *leg. Nobiliores.* *Codic. de Commer. & mercat.* & ibi DD. textus in *leg. fin. Cod. de Servis fugitivis,* & ibi Bald. & alii DD. text. in *cap. Venerab. de præbend.* text. in *leg. 2. & 3. titul. 21. part. 2.* textus in *leg. 1. tit. 10. part. 7.* Item etiam in tantum hoc est verum, ut procedat & habeat locum etiam si filius vel descendens sit naturalis tantum: quia cum illum jus & privilegium descendat à sanguine, & jura sanguinis & naturalia reperiantur in eo, meritò ad eum transit nobilitas & ejus privilegium, argumento textus in *leg. Generaliter,* §. *Cum autem.* *Cod. de Instit. & substit.* text. in *leg. Ex facto,* §. *Si quis rogatus ad Trebel.* text. in *leg. Cum pater,* §. *Volo.* de *legat. 2.* text. in *leg. Lucius,* *l. 2. §. fin. cod. tit.* & in terminis ita tenet Bartol. in *leg. fin. Cod. de Verborum signific.* & ibi communiter alii DD. & ita disponit text. in *leg. 1. tit. 11. part. 7.* Quod tamen limita & intellige, quando est natus ex unica concubina retenta in domo, secus verò si sit spurius vel vulgò quæsitus: quia tunc propter incertitudinem non gaudet tali privilegio, ut tenent prædicti DD. & probat textus in *Leg. pen. ff. de Concubinis,* & ibi Bartol. & communiter DD. text. in *Authent. licet,* *Cod. de Natur. liber.* & unde sumitur, & probat expressè *lex 3. titul. 11. partit. 4. & lex 2. & 3. tit. 13. partit. 4. & lex 1. & 2. & per totum,* tit. 14. part. 4. Et si quæras quare filius sequitur conditionem & statum matris & non patris, quoad libertatem vel servitutem & per consequens si mater est libera & pater servus, filius erit liber; si verò mater est serva, & pater liber, filius erit servus, ut in *leg. Partum,* *Cod. de Rei vind.* dicit quod vera & fundamentalis ratio est, quia in causa status est major favor filiorum, quia tribus temporibus attenditur libertas & status matris, scilicet conceptionis, partus, & mediè temporis ut in *leg.*

Servorum, §. *Ingenui,* ff. *de Statu hominum,* & in §. 27. *Instit. de ingenuis;* quoad nobilitatem verò non attenduntur prædicta tempora, sed quoad eam filius necessario sequitur conditionem patris, per prædictas rationes; & in terminis istam rationem ponit Bald. in *l. fin. Cod. de Servis fugit* & privilegia eorum vide per *leg. 1. & totum tit. 2. lib. 4. Ordinam.* Item adde pro complemento, quòd mulier quæ nubit viro nobili dicitur nobilis & gaudet privilegio mariti; maritus verò non gaudet privilegio uxoris; textus est in *leg. Fœminæ,* ff. *de Senar.* & ibi communiter DD. textus in *leg. Mulieres,* *Cod. de Dignit. lib. 1. & textus in leg. Mulieres,* *Cod. de Incolis,* lib. 10. text. in *leg. 3. tit. 21. part. 2.* & durat tale privilegium post mortem mariti, dum fuerit vidua, ut dicitur juribus, & in *leg. Filii,* §. *Vidua,* ff. *ad Municipales.*

TEXT. LXXX.

EL marido no pueda acusar de adulterio à ninguno de los adúlteros seyendo vivos: mas que à ambos adúlteros, y adúltera los haya de acusar, ò à ninguno de ellos, si el marido fuere vivo.

Maritus accusare non possit adulterii adulterorum alterum, illis viventibus, verum ut utrumque accuset, adulterum, videlicet, & adulteram, aut (eorum) nullum, si maritus fuerit vivus.

TEXT. LXXXI.

SI alguna muger estando con alguno casada, ò desposada por palabras de presente en faz de la Sancta Madre Iglesia cometièr adulterio, que aunque se diga, y pruebe por algunas cosas, y razones que el dicho matrimonio fue ninguno, ora por ser parientes en consanguinidad, ò afinidad dentro del quarto grado; ora porque qualquiera dellos sea obligado antes à otro matrimonio, ò haya fecho voto de castidad, ò de entrar en Religion; ò por otra cosa alguna, pues ya por ellos no quedó de hacer lo que no debian, que por esto no se excusen à que el marido pueda acusar de adulterio, asi à la muger, como al adúltero, como si el matrimonio fue verdadero: Y mandamos, que en estos tales que asi habemos por adúlteros, y en sus bienes, se execute lo contenido en la ley del fuero de las leyes que habla cerca de los que cometieren delicto de adulterio.

Id est:

Si que mulier alicui nupta, aut sponsa per verba

ba de presenti in facie Sanctae Matris Ecclesie, adulterium commiserit, etiamsi dicatur & aliquibus causis & rationibus probetur, praedictum matrimonium fuisse nullum, aut quia essent cognati consanguinei, aut affinet intra quartum gradum, aut quia eorum alter matrimonio antea teneretur, aut voverit castitatem, aut ingressum Religionis, aut ob aliam quamvis causam, quando jam per illos non steterit, quin facerent quod non deberent, propter ejusmodi causas non excusentur, quin maritus possit tam uxorem quam adulterum accusare adulterii perinde ac si matrimonium esset verum. Et praecipimus, ut in ejusmodi quos pro adulteris habemus, & in eorum bona animadvertatur, prout habetur in lege Fori legum, ubi agitur de iis qui admiserint crimen adulterii.

TEXT. LXXXII.

EL marido que matare por su propria autoridad al adúltero, y la adúltera, aunque los tome en flagrante delicto, y sea justamente hecha la muerte, no gane la dote, ni los bienes de la que matare, salvo si los matare, o condemnare por autoridad de nuestra justicia, que en tal caso mandamos que se guarde la ley del fuero de las leyes, que en este caso disponen.

Id est: Maritus qui propria autoritate adulterum & adulteram occiderit, quamvis eos deprehenderit in flagrante delicto, & mors iuste sit inflata, non lucretur dotem, nec occisi bona: nisi eos condemnaverit aut occiderit autoritate nostrae justitiae: nam in ejusmodi casu praecipimus, ut servetur Lex Fori legum in hunc casum disponentium.

COMMENTARIUM.

In Legem LXXX.

Cum dualis sequentibus.

SUMMARIUM.

- 1 De jure naturali primario non erat reprobatus nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis.
- 2 Hodie post leges scriptas quidam coitus est licitus, & quidam reprobatus.
- 3 In matrimonio est castitas & pudicitia, & an in copula matrimoniali sit peccatum veniale?

4 Generaliter omnis coitus & accessus est reprobatus & illicitus praeterquam matrimonialis.

5 De jure civili positivo quidam coitus est punibilis, quidam non, & primò est punibilis cum virgine & vocatum stuprum.

6 An hodie poena stupri sit correpta de jure canonico?

7 Dispositio juris canonici circa stuprum commissum cum virgine, an sit servanda, etiam in terris imperii & foro saculari?

8 An ille, qui virginem corrumpit, teneatur ducere eam in uxorem & eam dotare, an vero teneatur ad unum tantum?

9 Si ille, qui virginem corrumpit, non potest cum ea contrahere, nec eam dotare, an teneatur poena stupri imposita de jure civili?

10 An ille qui corrumpit & deflorabit virginem sponte & sine ea volente & consentiente, teneatur aliqua poena?

11 Si virgo postquam fuit corrupta ab uno, contraxit matrimonium cum alio, an possit aliquid petere a corruptente?

12 Filia in potestate patris licet fuerit nupta, potest dotem petere a patre?

13 Ille cui debentur alimenta ex juris dispositione, licet se ipsum aluerit, poterit petere alimenta ab obligato.

14 Secundò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum vidua.

15 Tertio est punibilis coitus & accessus cum consanguinea.

16 In probanda copula inter consanguineos major probatio, requiritur, quam in probanda copula inter extraneos.

17 Si consanguineus reperiatur in eodem lecto cum consanguinea, an ex hoc presumatur inter eos copula?

18 Qualiter probetur copula in peccato nefando contra naturam?

19 Quarto & principaliter est punibilis coitus & accessus cum Sacerdote, vel Religioso, vel conjugato.

20 An leges regales punientes concubinas clericorum valeant & teneant, cum ex hoc infamantur ipsi clerici?

21 An ad hoc ut concubina clerici incurrat poenas legales, sufficiat habuisse accessum ad clericum vel conjugatum, vel requiratur quod publice & manifestè retineatur pro tali concubina?

22 Si concubina clerici fuerit conjugata, an incurrat poenam impositam per praedictas leges regias?

23 Quintò & principaliter est punibilis accessus inter dominam & servum proprium,

24 Sextò & principaliter est punibilis coitus & accessus inter tutorem & pupillam, & curatorem & adultam.

25 Si custos carceris habeat accessum ad mulierem captam & in carceratam, acriter debet puniri.

26 Septimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum persona alterius sectae.

27 Octavo & principaliter est punibilis coitus & accessus, quando quis contraxit bis matrimonium.

28 An mulier quae contraxit bis matrimonium puniatur eadem poena quam masculus?

29 Si quis ter vel pluries contraxit matrimonium, an gravius puniatur?

30 Si secundum vel tertium matrimonium quod quis contraxit sit invalidum de jure, an habeat locum praedicta poena?

31 Si mulier sine dolo credens maritum esse mortuum, contraxit secundum vel tertium matrimonium, an incurrat poenam praedictarum legum?

32 Nonò & principaliter est punibilis accessus contra naturam, & quae sit ejus poena?

33 Si vir vel masculus habeat accessum ad uxorem, vel aliam mulierem contra naturam, qualiter puniantur?

34 Si foemina cum alia foemina agat, & habeat accessum contra naturam, qualiter puniantur?

35 Decimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum animali, & quae sit poena ejus, & an ipsum animal debeat puniri?

36 Undecimò & principaliter est punibilis coitus & accessus commissus per vim.

37 An ista poena raptus habeat locum in foemina rapiente virum?

38 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in sponso de futuro rapiente sponsam de futuro?

39 Item etiam an ista poena raptus habeat locum in marito vel sponso de presenti?

40 Si quis rapuit mulierem causa libidinis, non tamen habuit accessum ad eam, an ex solo raptu teneatur?

41 Si quis per vim cognovit aliquam mulierem, non interveniente raptu, quae poena teneatur?

42 Si quis rapuit & cognovit virginem immataram, nondum viri potentem, quae poena puniatur?

43 An raptor vel ille qui per vim cognovit aliquam mulierem possit cum ea contrahere matrimonium, & poenam evitare?

44 Si raptor & mulier rapta consiteantur se antea contraxisse matrimonium, an evitant poenam?

45 Poena raptus non habet locum in eo qui rapuit publicam & meretricem.

46 Duodecimò & principaliter est punibilis coitus & accessus cum muliere conjugata, & vocatur adulterium.

47 Quae sit poena adulterii, tam de jure communi, quam Regio.

48 Si matrimonium non valeat nec teneat, an mulier quae commisit adulterium teneatur?

49 Quis possit accusare de adulterio?

50 Qualiter, & quando probetur adulterium?

51 An & quando maritus possit propria autoritate interficere adulteros?

52 An leges seculares permittentes maritum posse occidere adulteros, sint licitae & servandae, cum ex hoc talis maritus incurrat peccatum mortale?

53 In tantum maritus potest occidere uxorem repertam in adulterio, ut procedat & habeat locum etiamsi sit praegnans.

54 Mulier praegnans propter delictum bene potest condemnari ad mortem, & valet sententia, sed executio ejus suspenditur donec pariat.

55 In tantum maritus potest occidere adulterum repertum in flagrante delicto, ut procedat & habeat locum etiamsi sit clericus constitutus in sacris.

56 Si maritus interficiat uxorem & adulterum in flagrante crimine, sed non possit hoc probare, an puniatur maritus, vel qualiter excusetur?

57 In delicto quando agitur de reo absolvendo, in dubio debet intelligi aliquod esse factum tempore & loco permissio.

58 Si maritus interfecit uxorem & adulterum, non tamen repertos in delicto, an excusetur si probet eos commisisse adulterium?

59 Verus & realis intellectus ad textum in lege divus Adrianus, ff. ad leg. Pompe. de Parricid.

60 An & quando maritus possit interficere illum quem habet suspectum de uxore?

61 An in casibus quibus maritus potest interficere adulteros, possit alteri vindictam committere & mandare?

62 An maritus qui potest adulteros repertos in delicto occidere, possit secum adducere socios & amicos, ut ei praestet opem & auxilium?

63 An maritus occidens uxorem propria autoritate lucretur dotem & alia bona ejus?

64 An maritus qui propria auctoritate interfecit uxorem & adulterum, possit succedere ab intestato filiis vel haeredibus eorum?

65 Si uxor requisita ab aliquo de adulterio committendo revelavit marito suo, an possit licite requirentem decipere, ut injuriam vel mortem patiatur.

66 An custos alicujus Castri vel fortalitii requisitus ab alio ut recipiat pecuniam pro tradi-

- dirione committenda, possit decipere ipsum requirentem.
- 67 An iudex requisitus a litigante ut pecuniam recipiat possit decipere requirentem, & fingere se velle facere?
- 68 Si maritus decessit antequam mulierem accuset de adulterio, an possit petere dotem, & ei possit obstare aliqua exceptio?
- 69 Si uxor adultera decessit, & haeredes ejus petant dotem a marito, an possit maritus eis opponere exceptionem de adulterio?
- 70 Si mulier vidua soluto matrimonio habuit accessum cum alio, an perdat dotem?
- 71 Quas excusationes vel exceptiones habeat uxor adultera?
- 72 An maritus teneatur simul adulterum & adulteram accusare?
- 73 Quae sit poena lenocinii, tam de jure communi, quam Regio?
- 74 Si probetur quod quis intercedebat tamquam leno inter aliquos, tamen non fuit consummationem delictum, quae poena teneatur?
- 75 Si mulier conjugata habeat filium ex adulterio de quo ipsa est certa, maritus autem ignorat, quid faciet in conscientia.

Ista tres leges tractant de delicto adulterii, de quo perfecte & magistraliter intendendo tractare: Pro cuius perfecta intelligentia & declaratione dico, quod de jure naturali primævo, antequam esset lex scripta, vel matrimonium institutum, non erat reprobatus, nec punibilis aliquis coitus vel accessus carnalis, textus in *Authentic.* quibus modis natur. eff. legit. §. Liceat igitur, vers. Nec enim collat. 6. cujus pulchra verba sunt, nec enim a principio, quando sola natura sanciebat homines, antequam scriptæ provenirent leges, fuit quædam differentia naturalis atque legitima, text. in *Authentic.* quibus mod. naturales efficiantur sui, §. Natura, collat. 7. cujus verba sunt, natura siquidem ab initio, dum de filiorum procreatione sanciret, scriptis, nondum positis legibus, omnes similiter quidem liberos produxit ingenuos probat etiam textus in lege 1. §. Jus naturale, ff. de Justit. & jur. ibi, hinc descendit maris atque femine conjugatio: textus in *capit.* Jus naturale, dist. 1. text. in §. 1. *Institut. de jure nat. gent. & civil.* & utrobique Glossa ordinaria & communiter DD. & per ista jura istam sententiam & conclusionem ponit Azor. in *Summa, Codic. de Natur. liber. column. 2. num. 3.* Bartol. notabiliter in *leg. In concubinato, ff. de Concubinis column. 1. num. 3.* Angel. de Aretin. in §. 1.

Institut. de jure natur. gent. & civil. column. 2. num. 5. aded quod de illo jure frater vel consanguineus licite poterat coire cum sorore, vel alia qualibet consanguinea propter paucitatem gentium, secundum prædictos DD. (*)

2 Hodiè tamen post leges scriptas quidam coitus est licitus & quidam reprobatus. Coitus licitus est matrimonialis, quia matrimonium institutum est à Deo Domino nostro propter generationem suscipiendam, & fornicationem evitandam, ut habetur, *Gen. cap. 2.* & habetur per Paulum ad *Corinthios cap. 7.* & in *cap. Sicut, §. His ita 32. quest. 2.* & in *cap. Quidquid ead. caus. & quest. & in cap. Quod Deus jungit 32. quest. 2.* & in *capit. Nervi in fin. distinct. 13.* & in *cap. Omnes 27. quest. 2.* & in *cap. 1.* & per tot. de *Sponsalib. & matrim. & in cap. gaudemus de Divortii, & in Authentic. de nuptiis per totum collat. 4.*

3 Imò in matrimonio est castitas & maxima pudicitia, textus est in *leg. Mulier, §. Cum proponeretur, ff. ad Trebell. ibi, quod & mulieris pudicitia & partis voto congruebat.* textus in *leg. Castitati, Cod. ad legem Jul. de adult. textus in leg. Consensu, §. Si qua igitur ibi, quod maxime etiam castas exasperat, Cod. de Repud. textus in capit. Nicæna dist. 31. ibi, nuptias & castitatem esse cum propria conjuge, textus in capit. Hæc autem 30. distinctio, text. in capit. Deus, quest. 31. cujus verba sunt, Deus masculinum & foeminam propaganda generis causa nuptiali castitate jungit. Et an venialiter peccet maritus qui solum casu libidinis & voluptatis explendæ ad uxorem accedat, vide notab. per Gloss. & DD. in *dict. cap. Quidquid 32. quest. 2.* & notabilis effectus & commoda matrimonii vide notabiliter & melius quam alibi per Joannem de Nevizanis, in sua *Summa imperiali, in parr. est nubendum.**

4 Omnis autem alius coitus præterquam matrimonialis est illicitus & reprobatus de jure divino, & in eo communiter est peccatum mortale, ut habetur *Deuteronomii capit. 5.* ibi: neque mœchaberis, transumptivè in *cap. Nemo 32. quest. 4.* & in *capit. Dicat aliquis & in capit. Sicut non, ibi, simplex enim fornicatio in sacra Scriptura prohibetur, ead. caus. & quest. castitas enim valde amabilis est Deo, aded quod ipsa sola potest animas suæ majestati præsentare, ut in *Authentic. de Leo, §. Sancimus, collat. 2.* imò sola voluntas deliberata sine actu inducit peccatum mortale, ut expressè dicit Dominus noster in *Evangel. Matthæi capit. 5.* Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit,*

(*) Quod dicitur in hoc numero intelligendum civiliter.

mulierem ad concupiscendum eam jam mœchatus est in corde suo, & habetur transumptivè in *cap. Qui viderit, 32. quest. 5.* & in *cap. Unum §. Criminis, distinct. 25.* & in *cap. Omnis de pœna distinct. 1.* & in *cap. Sed pensandum, dist. 6.* Unde fugiendum est à fornicatione tanquam à peste, quæ ultra peccatum mortale, plura dâna & incommoda affert.

5 De jure autem civili positivo aliquis coitus est punibilis, & aliquis non: & primò est punibilis cum virgine: nam si quis virginem etiam volentem corruerit, committit delictum quod vocatur stuprum: textus est capitalis in *leg. Stuprum, ff. ad legem Juliam de adulter. cujus verba sunt: Stuprum committit qui liberam mulierem consuetudinis causa non matrimonii continet, excepta videlicet concubina; adulterium in nupta admittitur; stuprum in vidua, vel virgine, vel puero committitur, text. in l. Inter liberas, §. lex Jul. eod. tit. text. in l. Inter stuprum, ff. de Verbor. signific. text. in l. Eum qui duas, Cod. ad legem Juliam de adulteriis, text. in *leg. Quæ adulterium eodem tit. cujus pœna de jure communi est in honesta persona, & in dignitate constituta, publicatio medietatis bonorum: & in vili persona coertio corporalis arbitraria cum relegatione: text. est in leg. Item lex Julia, de adult. vers. fin. Instit. de public. judic. cujus verba sunt: Pœnam autem eadem lex irrogat peccatoribus si honesti sunt, publicationem partis dimidiæ eorum bonorum: si humiles, corporis coercionem cum relegatione, & ad hoc illum textum notat & commendat ibi Faber, Ang. Nicob. de Neapol. Plat. & communiter DD. Alber & DD. in l. Si adulterum cum incestu, §. 1. ff. ad legem Juliam de adulteriis Salyc. notat. in l. Eum qui duas, 1. col. num. 2. Cod. eod. tit. Angel. de Aret. in *tract. Mat. in part. che m' ai adulterato la mia dona, col. 15. vers. Quæro quando dicatur committi stuprum, &c.* & idem disponit *lex 2. tit. 19. part. 7.* & eadem pœna imponitur ipsi mulieri: quia ipsa dicitur delinquere & committere stuprum, ut probant prædicta jura: & adde quod istud delictum potest accusari, vel per judicem & officio inquiri infra quinque annos tantum, text. est in l. Mariti, §. Præterea, & §. Hoc quinquennium, ff. ad leg. Jul. de adult. & probat. præd. l. part.**

6 Advertendum tamen quod hodiè ista pœna videtur correctæ de jure canonico: quia ille qui virginem corruerit tenetur eam ducere in uxorem, & similiter eam dotare secundum qualitatem suæ personæ: si verò ipsa vel pater ejus noluerit cum eo contrahere, tunc competenter dotabit eam, textus est notab. & capitalis in *cap. 1. de Adult. & stupro, cujus verba sunt: Si deduxerit quis virginem nondum desponsatam, Anton. Gomez. ad Leg. Tauri.*

dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit uxorem; si verò pater virginis dare noluerit, reddet pecuniam juxta modum dotis, quam virginem accipere consueverunt, & ibi notant Innocent. Hostiens. Joan. And. Anton. de Butr. Abb. Panor. Card. Anchar. Joah. de An. & communiter DD. probatur etiam originaliter *Exod. 22. cap. ubi dicitur si seduxerit quis virginem nec dâm desponsatam, dormieritque cum ea, dotabit eam, & habebit eam uxorem.*

7 Unam tamen est, quod dispositio illius capituli & ejus pœna videtur intelligenda solum de jure canonico, & in terris Papæ, non verò in terris Imperii vel alterius regis, vel domini temporalis: quia in eis servabitur jus commune civile, de quo supra dictum est, & in expresso ita tenet Salyc. in l. Eum qui duas, col. 1. num. 3. Cod. ad leg. Jul. de adult. August. in *Addit. ad Ang. de Males. in part. che m' ai adult. column. 16. vers. Tu autem in hac materia, & videtur tenere Glossa ordinaria, Ant. de Butr. Card. & clariùs & expressius Abb. Pan. & magis communis opinio in cap. 2. ejusd. tit. de Adult. sed de communi stilo & consuetudine in nostro regno semper servatur in practica dispositio text. in *dict. cap. 1. de Adult. & ejus pœna.**

8 Præsupposito autem quod dispositio text. in *dict. cap. 1. de Adult.* procedat & habeat locum tam in foro civili, quam canonico, pro majori & necessaria declaratione ejus. Primò quæro, an præcisè & copulativè ille qui virginem corruerit teneatur ad illa duo, scilicet ducere eam in uxorem, & insuper eam dotare? Et videtur quod sic, quia ille textus hoc expressè probat dum loquitur copulativè, dotabit eam, & habebit uxorem: & ita tenent ibi Innoc. Hostiens. Joan. Ang. Ant. de Butr. & Card. Ex quo deducitur & inferitur secundum eos, quod illo casu compellitur quis invitus & præcisè contrahere matrimonium jûdiciali autoritate ratione delicti commissi: facit etiam text. in *cap. 1. De eo qui duxit in matrim. quam pol. per adult.* Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quod alternativè teneatur vel ducere eam in uxorem, vel dotare; & hoc probat text. in *cap. 2. ejusd. tit. ibi: Aut quam stupravit, uxorem habeat: aut si renuendam putavit, corporaliter castigatus excommunicatusque, in monasterium in quo agit penitentiam detrudatur, & istam sententiam & conclusionem tenet expressè Abb. Panorm. in *dict. cap. 1. col. 1. num. 4.* ubi dicit, quod si non ducit eam, tenetur eam bene dotare, taliter quod debet plus dare, quam eo casu, quo eam duceret, & ibi Anchar. col. 2. num. 5. Joani. de An. col. 2. vers. Notab. secundum Innoc. & ita servatur in practica, & sic jam ego judicavi.*

9 Adde tamen, quod si prædictus reus de-